

Роберт Хаусер — Дитер Хониш

Уметност — предел — архитектура

**Уметноста поврзана со архитектурата
во Сојузна Република Германија**

Организатори:

Културно-информативен центар на СР Германија,
Белград

Институт за врски со странство, Штутгарт

Републичка комисија за културни врски со странство,
Скопје

Музеј на современата уметност, Скопје

Концепција и состав
Дитер Хониш

Фотографии на уметничките дела поврзани со архи-
тектура
Роберт Хаусер

Документација за уметниците
Јирген Швајнебраден

Ликовно обликување
Ханс Петер Хох

Одговорни уредници
Херман Полиг
Карола Баденмилер

Насловна страна
Алф Шулер
Бајрот, Универзитет

Задна страна
Анатол Херцфелд
Плитко море, Дангаст

Печат

Штутгарт-Бан Канштат 1984

Литографии
Брилтман КГ

Издавач
Институт за врски со странство,
1983

**Како растеа градовите:
три и пол века
на планирање и изградба
во Сојузна Република Германија**

**Корекција на празнините
Оптимистички протест против старото и новото
сивило на градовите**

Насликани сидови на куќи

Шарените слики врз заштетните сидови и калкани на германските градови не се само знаци на вжештена животна радост и на новата самодоверба. Тие ја откриваат и загубата на хуманото во околината и желбата за град проникнат со уметноста достојна на човекот и град одново оспособен за живеење. Тоа се сликовни протести против исклучивата ориентираност кон профитот и недостигот на фантазија, корекции на празнините како продукт на напредокот. Катастрофата на последната војна воедно беше можност за создавање на еден поразумен свет и околина.

Урнатини на Светската војна

Нашата сегашност започна со поразот од 1945: разурнати градови, милиони мртви, безбројни несреќници — неволја на сакаде.

Меѓутоа, страшниот и воедно спасоносниот крај ја ветуваше можноста да се тргне „од почеток“. Тоа беше единствената можност за внатрешна и надворешна обнова која ја вклучуваше и веројатноста да подлегнеме на нови заблуди.

Разурнатата земја беше повторно бргу изградена, со повеќе куќи и пошироки улици од кога и да било.

Текови на напредокот

После војната, урбанистите се прашуваа дали би требало одново да се изградат градови какви што беа покрај, тесни и „бавни“, или тие треба да се прилагодат на новото време и на неговите технички достигнувања, односно да се направат широки и „брзи“.

И покрај тоа што првото беше направено, предноста му се даде на второто. Таа работа со сите сили ја поттикнуваше германското стопанско чудо. И наскоро, современото живеење почна да поставува огромни барања. Така, автомобилот ги освои големите простории во градовите и надвор од нив.

Во име на човечките права, изградени се во зеленило здрави, сончани станови со разумни цени.

Големи населби

Во центрите на градовите се сместија финансиските организации, трговијата и управата, цените на земјиштето растеа, сообраќајот стана се поопасен и погласен, животот во тие делови на градот замираше, така што жителите од градот се преселија на периферијата. Или поточно: за нив беа изградени големи, пространи населби во зелениот појас на работ од градот. Масовната архитектура беше еднолична, но економична. Меѓупросторите останаа без физиономија, но уредни. Се садеа тревници, таканареченото „јавно зеленило“ (но беше забрането да се гази по тревата!). Монументалноста предизвика депресија (но се сметаше за современа). Урбанистите тоа го нарекуваат облагороден воздушест град, додека нивните критичари зборуваат за здодевен анти-град и за уништување на околината преку претераната изградба.

Социјално ориентираната држава и капиталистичкото стопанство го развија афинитетот кон градби-колоси.

Монументи на масовното општество

Како и на сакаде, и репрезентативната и обичната архитектура цврсто се базираа на интернационалниот стил и на неговото веќе одамна разводнето имитирање. Трговските претпријатија, осигурителните друштва, банките и општините се заобиколуваат со фасади од бетон, челик и стакло. Новите административни палати, стоковните куќи, големите трговски згради со

самопослужување, универзитетите, болниците, му одговараа на масовното општество: тие стануваа сè поголеми, поавтономни, но и сè по банални и помонструозни. Народот популарно ги нарекуваше кутии, сандаци... „Урбанизма“ стана збор за изразување на желба.

По описаноста од бројките од времето на изградбата, дојде згрозување од околната што стана гласна, грда и опасна.

Преориентирање кон изградбата на градовите

Кон средината на шеесеттите години, критиката на изградбата на градовите се заостри. Беше жигосан „умртениот град“, се изразуваше жалење поради „негостопримливоста на градовите“, се бараше „животен простор“ и „град за луѓе“. Европската година за заштита на спомениците во 1975, ги изостри гледањата на град како јасен објект на историјата. Новата девиза сега е „обнова без разурнувања“. На пешакот му се враќа изгубениот терен. Во градот повторно се садат стебла, улицата и плоштадот повторно се откриваат како животен простор. Започнаа корекции во изградбата на градовите.

Во секојдневието и обичноста, местимично се соединуваат градбата и уметноста ширејќи го својот сјај.

Раскошни примероци на архитектурата

Ниту едно време не е толку сиромашно, за да не може да создаде некоја драгоценост — примери на истакната градежна умешност. Во меѓувреме дури изгледа како да се зголемува потребата за тоа уметноста да не биде само приклучена кон градбата (за да ја направи пограндиозна или за да ги сокрие нејзините недостатоци), туку градбата и уметноста повторно да станат неразделна целина. Но и повеќе од тоа: се јавува желба архитектурата целосно да се прилагоди на својата околина, на градот, на пределот — на животот воопшто.

КАТАЛОГ

1. Минхен: Поглед од новоградбата на насликаните задни сидови на редица дворни згради
2. Куќа на аголот во хамбуршкиот кварт Шанцен-фиртл: портрет на станарите и соседите — сидна слика на Екарт Келер и Зенке Нисен, 1979
3. Бремен, Ремберти Ринг: сидна слика на Петер К. Ф. Кригер, 1976
4. Берлин-Шарлотенбург, Цилерштрасе: сидна слика на Герт Нојхаус, 1979
5. Улт, Универзитет: резервоар насликан од страна на Универзитетската градежна управа, 1977
6. Берлин-Шарлотенбург: запоседнати празни стамбени згради, насликани со цел да бидат одржуваани од страна на уметничката група Ратгеб, 1981
7. Цирих: сидна слика изработена со спреј, 1979
8. Келн: старата управа на железници, 1946
9. Келн, Ритерштрасе, 1947
10. Франкфурт на Мајна со катедралата: триесеттите години...
11. ... по бомбардирањето 1944
12. ... по повторната изградба 1979
13. Бремен, центар на градот: Рембертиевиот венец
14. Населба кај Леверкузен
15. „Градовите по својата природа треба да останат флексибилни и отворени за нови решенија и облици на живот“. (Др. Дитер Хак, поранешен Сојузен министер за обликување на просторот, градежништвото и изградбата на градови, во својот говор во Бад Мергентхайм, 11. 7. 1980) Цртеж: Гabor Бенедек
- 16./17. Берлин: кварт Меркише Фиртл
поглед одгоре
поглед оддолу
- 18./19./20./21. Фасади на стамбени згради во Берлин и Хамбург
22. „Архитектурата е вистинско боиште на духот“
(Лудвиг Мис ван дер Рое)
Цртеж: Габор Бенедек
23. Бохум: Рурскиот универзитет
- 24./25. Ахен: големата клиника
26. Хамбург, Менкебергштрасе: стоковната куќа Хортен
27. Централната управа на хамбуршките електрани, улица Иберзеринг
28. Хамбург-Алтона: до пазарот Отензер Марктплац
29. Хамбург-Епендорф: Изештрасе 123
30. Вупертал-Елберфелд: улица за пешаци
31. Штутгарт: Калвер пасаж
Архитекти: Ханс Камерер и Валтер Белц
32. Ахен: Алтштатплац покрај катедралата
33. Штутгарт: Шлосплац
Архитекти: Бениш и партнери
34. Хамбург: пазарот кај Собранието
Архитекти: Тим Орт, Хиле фон Зегерн
36. Берлин: Филхармонија
Архитект: Ханс Шарун
37. Лорх: Гимназија
Архитекти: Бениш и партнери
38. Бензберг крај Келн: Собрание
Архитект: Готфрид Бем
39. Алпштат: капалиште „бад кап“
Архитекти: Петер Зајферт
40. Келн: стамбен кварт Грос — Св. Мартин
Архитект: Јоаким Ширман со Маргот Ширман
41. Берлин-Шарлотенбург: Шлосштрасе
Модернизиран блок 118
Архитект: Харт-Валтер Хемер
42. Нирбернг: фабрика за алуминиум Алкан
Архитекти: Планунг Фар и партнери
43. Минхен: Олимписки парк
Архитекти: Бениш и партнери
Архитект на амбиентот: Гинтер Грцимек

Издавач
Музеј на современата уметност, Скопје

Одговорен уредник
Соња А. Димитрова

Организација на изложбата
Викторија Васев Димеска

Печат
ГЗ „Гоце Делчев“, Скопје

Тираж
300